

Odprto pismo ob Tednu otroka in zaključku Nacionalnega meseca skupnega branja 2026

Če želimo znanje v središču šole, moramo najprej postaviti branje v središče družbe.

Spoštovani predsednik Vlade Republike Slovenije,
spoštovani minister za izobraževanje, znanost in mladino,
spoštovane poslanke in poslanci Državnega zbora Republike Slovenije,

v Tednu otroka in ob zaključku Nacionalnega meseca skupnega branja se na vas ponovno obračamo s pozivom, ki presega interese posameznih strok, organizacij ali ustanov. Nagovarjamo vas v imenu prihodnosti družbe, katere razvoj bo odvisen od sposobnosti mladih ljudi, da razumejo, presojujejo, ustvarjajo, kritično razmišljajo in odgovorno sodelujejo.

Spomladi smo na poslanke in poslance Državnega zbora naslovili odprto pismo o pomenu knjige in branja kot strateškega vprašanja družbenega razvoja. Pred začetkom poletja smo na Vlado Republike Slovenije naslovili odprto pismo o pomenu branja in sistemskem financiranju šolskih knjižnic. Opozorili smo na nujnost vzpostavitve namenskih sredstev za nakup kakovostnih sodobnih knjig v šolskih knjižnicah ter na potrebo po sistemski krepitvi njihove vloge ter pomena branja v širšem družbenem in vsekakor šolskem prostoru.

Prejeli smo odgovor Ministrstva za izobraževanje, znanost in mladino, a ugotavljamo, da ostaja odprto osrednje vprašanje: kako in kdaj bomo otrokom in mladim zagotovili dostop do sodobnih, kakovostnih in raznolikih knjig ter strokovne podpore pri razvijanju bralne pismenosti in bralne kulture. Rezultati PISA 2025 kažejo ponoven upad dosežkov naših 15-letnikov na področju bralne pismenosti, ki ni zgolj ena izmed številnih kompetenc. Je temelj učenja na vseh predmetnih področjih, pogoj za razvoj kritičnega mišljenja in pomemben dejavnik posameznikovega uspešnega vključevanja v družbo. Raziskava PISA izpostavlja pomen bralne kulture pri razvoju bralne pismenosti, le-ta pa se gradi prav s prisotnostjo knjig v posameznikovem življenju, tako v domačem okolju kot v vrtcih in šolah. Če želimo izboljšati učne dosežke mladih, mora biti razvoj bralne pismenosti in bralne kulture eden od osrednjih elementov razprav o prihodnosti vzgojno-izobraževalnega prostora.

Z zaskrbljenostjo spremljamo javne razprave o predlogih sprememb organizacije osnovne šole, med drugim o ponovni uvedbi osemletke. Ob tem pogrešamo jasne in strokovno utemeljene odgovore na vprašanje, kako naj bi predlagane spremembe prispevale k izboljšanju bralne pismenosti, dostopnosti sodobnega in kakovostnega knjižničnega gradiva ter h krepitvi bralne kulture med otroki, mladostniki in odraslimi. Trajanje šolanja samo po sebi ne ustvarja boljših bralcev. Zanje so potrebni branju naklonjeno družbeno okolje, prisotnost sodobnih in kakovostnih knjig v šolskem prostoru vse od vrtca naprej, spodbudna bralna okolja, strokovno vodeni programi in usposobljeni strokovni delavci, ki so učečim se pomemben bralni vzgled.

Podobno strokovne razprave o prihodnosti izobraževanja opozarjajo, da kakovosti šolskega sistema ni mogoče graditi zgolj z organizacijskimi spremembami, temveč predvsem z izboljševanjem pogojev za učenje in poučevanje. Sem sodijo tudi kakovostne šolske knjižnice, redno posodabljanje knjižničnih zbirk in prisotnost sodobne kakovostne literature za vse učeče se ter strokovne delavce.

Zato ponovno pozivamo Vlado Republike Slovenije, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino ter poslanke in poslance Državnega zbora Republike Slovenije, da načelno podporo konkretizirajo z natančno opredeljenimi in realnimi časovnimi roki ter z ukrepi, ki bodo šolam zagotovili namenska sredstva za nakup sodobnega in kakovostnega knjižničnega gradiva.

Bralna pismenost in bralna kultura se začneta z dostopom do kakovostnega bralnega gradiva. Šolske knjižnice so zato eden ključnih mehanizmov za zagotavljanje enakih možnosti v izobraževanju. Kadar nimajo ustreznih sredstev za razvoj svojih zbirk in izvajanje programov, posledice nosijo predvsem otroci in mladostniki, ki v domačem okolju nimajo dostopa do kakovostnih knjig.

Branje ni naloga zgolj učiteljev slovenščine in ni vprašanje posameznega predmeta, posamezne šole ali posamezne knjižnice. Je pomemben del in odgovornost celotnega izobraževalnega sistema. Je vprašanje prihodnosti slovenskega izobraževanja.

Spodbujanja branja ne smemo prepuščati zgolj družinam. Čeprav imajo starši pri oblikovanju bralnih navad pomembno vlogo, je ustvarjanje bralne kulture naloga celotne družbe in zato tudi odgovornost države.

Zato ob Tednu otroka in zaključku Nacionalnega meseca skupnega branja ter v mednarodnem mesecu šolskih knjižnic ponovno pozivamo k sistemskim rešitvam, ki bodo otrokom in mladostnikom zagotovile dostopnost kakovostnih knjig v dobro opremljenih šolskih knjižnicah ne glede na to, v katerem kraju se šolajo, ter strokovno podporo pri razvijanju bralne pismenosti in bralne kulture vseh učiteljev.

Le tako bomo lahko govorili o družbi znanja, ki temelji na razumevanju, kritičnem mišljenju in enakih možnostih za vse.

dr. Sabina Fras Popović, Bralno društvo Slovenije

dr. Jasna Mažgon, Slovensko društvo pedagogov

Damjana Vovk, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije

dr. Danijela Makovec Radovan, Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije